

Віталій Тельвак
Дрогобич (Україна)

Вікторія Тельвак
Дрогобич (Україна)

ЮВІЛЕЙНА ГРУШЕВСЬКІАНА ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Цьогорічне широке відзначення ювілею Михайла Грушевського природно стимулює увагу дослідників до життя та діяльності найвидатнішого українського гуманітарія. При цьому особливої цікавості набуває проблематика, пов'язана з практиками прижиттєвого вшанування Великого Українця, що ніби перегукуються із сьогоднішніми святкуваннями. Зазначимо, що серед українських інтелектуалів доби національного відродження М. Грушевський був своєрідним рекордсменом за кількістю та масштабністю влаштованих йому ювілейних заходів – українська громада мала нагоду п'ять разів вітати свого провідника.

Перша ювілейна дата, котрою українці вирішили вшанувати М. Грушевського, мала виразно регіональний західноукраїнський характер. Йдеться про відзначення десятиліття переїзду вченого до Галичини – події, котра за загальним переконанням сучасників, стала поворотним пунктом в історії краю.

Через чотири роки після львівського свята, приятелі та колеги М. Грушевського відзначили двадцятип'ятиліття літературної творчості вченого, що припало на червень 1910 р. Цього разу вшанування львівського професора було помітно масштабнішим: якщо попереднє святкування 1906 р. мало локальний – і за характером відзначеної події, і за святковими заходами – характер, то цього разу відзначення набуло загальноукраїнського розмаху.

Третє ювілейне відзначення було пов'язане з п'ятдесятиліттям життєвого шляху М. Грушевського, котре припало на 1916 р. Сам ювіляр у цей час був на засланні. В Австро-Угорщині з нагоди ювілею М. Грушевського вийшло спеціальне число «Вісника СВУ», повністю присвячене особі ювіляра. Не пройшов повз увагу української громадськості ювілей М. Грушевського і в Російській імперії. Співробітники московської редакції «Украинской жизни», з якою по приїзду до другої російської столиці вчений нав'язав тісні контакти, присвятили ювіляру грудневу книгу часопису, згодом опублікувавши її матеріали окремою брошурою.

Четвертий з черги ювілей М. Грушевського, подібно до першого, мав виразно регіональний західноукраїнський характер і також апелював до факту переїзду видатного вченого до Галичини в 1894 р. В 1919 р. у середовищі галицьких українців виникла ідея відзначити двадцятип'ятиліття цієї події виданням спеціально присвяченого ювіляру тому «Записок НТШ».

Найбільшою масштабністю серед прижиттєвих ушанувань М. Грушевського був позначений останній з черги – п'ятий – ювілей, що за задумом організаторів поєднав у собі сорокаріччя літературно-наукової праці (котре припадало на червень 1925 р.) та шістдесятиріччя життєвого шляху. Найбільш жваво та масштабно на ювілей М. Грушевського відгукнулися в радянській Україні. Також на ювілей М. Грушевського широко відгукнулася українська громадськість і поза межами радянської України. На галицьких теренах та на еміграції українська преса в дні святкувань вийшла з ювілейними дописами, в яких найбільше уваги було приділено характеристиці наукового доробку видатного вченого.

Підсумовуючи огляд ювілейної грушевськіани, насамперед відзначимо її розлогість і багатоформатність: поза сумнівом, жоден інший український учений і громадський діяч того часу не здобувся на таку прискіпливу увагу з боку сучасників.

Список основних джерел та літератури:

1. Пиріг Р.Я. Життя М.С.Грушевського: останнє десятиліття (1924–1934) / Р.Я. Пиріг. – К., 1993.

2. Шаповал Ю. Занурення у темряву: Михайло Грушевський у 1919–1934 рр. / Ю. Шаповал // Актуальні проблеми вітчизняної історії ХХ ст. – К. : Ін-т іст. України НАН України, 2004. – Т. 1.

3. Тельвак В. П'ять ювілеїв Михайла Грушевського / В. Тельвак // Український історичний журнал. – 2016. – Вип. 2 (№ 527).